

IZJAVA DRUŠTVA VODARJEV SLOVENIJE OB SVETOVNEM DNEVU VODA 22. MAREC 2009

Več let trajajoče suše na kmetijskih površinah, zavest o »nižanju podtalnice«, vedno glasnejša opozorila o nevarnostih prekomerne uporabe naravnih in umetnih gnojil ter pesticidov in drugih fitofarmaceutskih sredstev v kmetijstvu, se prebijajo na prve strani medijev in vzbujajo v ljudeh strah. Poplave na Gorenjskem leta 2007, poplave in plazovi v Posavju leta 2004, v Savinjsko Kamniškem koncu leta 1990 in 1995 ter skorajšnja poplava v Pomurju leta 2005 so le še povečale negotovost in jezo v slovenski družbi. Zdi se kot da nam vajeti uhajajo iz rok. Resnici na ljubo, posamezniki, ki se ukvarjamo s problematiko voda in poznamo naravne procese, nismo presenečeni. Poplave so običajen naravni pojav, enako plazovi in suše. Niso pa naraven pojav dejstva, da gradimo objekte tudi na najbolj nevarnih območjih in s tem večamo tveganja. Enako ni naraven pojav, da nevestno prodajamo in uporabljamo okolju in zdravju nevarne snovi. Voda je medij, ki vse te snovi prenaša, akumulira in sprošča. Vodni in obvodni ekosistemi in sploh vsi ekosistemi skladiščijo neizmerne količine človeških odpadkov in nevarnih snovi že najmanj pet desetletij. Pritiski na vode se žal še povečujejo. Zaradi pozidav izginjajo naravne poplavne površine, višine vode v rekah so velike že ob manjšem deževju, saj imajo struge rek vedno manj prostora, vanje pa hitreje kot prej pritečejo vode iz ulic. Energetska politika je vode prepoznala kot obnavljajoči se vir, ki naj bi ga še bolj izkoristili. Kmetijska politika v Evropi se zaradi spreminjajoče klime pripravlja na daljše suše. Namakanje vidi kot eno izmed nujnih rešitev zagotavljanja zadostnih količin hrane. Spreminja se slovenska krajina, manjša se biotska pestrost, ogrožena je odpornost naravnih ekosistemov. Vode in njen prostor so še posebej pod velikim udarom.

Na posvetu o »Stanju in perspektivah ravnanja z vodo v Sloveniji«, ki je bilo 13.6.2008 v Portorožu smo ugotovili, da pomen vodnega in obvodnega prostora (vključno z barji, močvirji in poplavnim svetom) ter poznavanje pomena podzemnih vode pri varovanju okolja in gospodarjenju s prostorom v Sloveniji ni dobro. Potrebno je boljše poznavanje ekologije vodnega in obvodnega prostora (strukture in funkcije) ter strokoven interdisciplinarni pristop. Z vodnim in obvodnim prostorom moramo premišljeno gospodariti tako zaradi zaščite okolja nasploh (zmanjševanje erozije, zaščita pred poplavami, zagotavljanje puferske vloge, ohranjanje genske banke vodnih organizmov, zagotavljanje habitatov za drstenje rib in drugih organizmov), kot zaradi produkcije obnovljivih virov hrane (pitna voda je hrana!) in rekreacijskih in estetskih potreb sodobnega človeka. Kljub njegovem velikem pomenu se vodni in obvodni prostor krči in drugače uničuje. Še vedno prekinjamo povezave med površinskimi in podzemnimi vodami. Trajnost vodnih količin, zanesljivost kakovosti in občutek varnosti, da imamo vodo (v tleh ali na površini) je odvisna od dobrih povezav med vodo na površini z vodo v tleh oziroma z vodo v vodonosnikih. Celovitih upravljaljskih pristopov pri upravljanju s podzemno vodo skupaj z upravljanjem površinske vode ne uveljavljamo, saj nimamo dobrega pregleda nad rabo podzemnih virov, kaj šele vzpostavljenih mehanizmov za trajnostno rabo in varstvo podzemnih vodnih zalog. Nič boljši nismo pri upravljanju z vodo na površini. Še vedno radi utrjujemo brežine potokov in rek ob novih nakupovalnih ali obrtno poslovnih središčih in stanovanjskih naseljih. Vsepovsod utrjujemo površine z asfaltom ali betonom, zacevljamo vodotoke ob širitvah prometnic in gradnjah parkirišč. Če pa v obvodnem prostoru želimo vzpostaviti javno rabo s pomočjo ustanovitve služnostne pravice ali vzpostavitve naravnega javnega vodnega dobra lokalne skupnosti (oziroma pri gradnji posegamo na zemljišča, ki so opredeljena kot javno dobro, vključno z naravnim vodnim javnim dobrom), srečujemo skoraj

nepremostljive probleme. Največji problem predstavljajo neurejene evidence nepremičnega premoženja in še manj evidence upravljavca posamezne nepremičnine, ki je v zemljiški knjigi opredeljena kot javno dobro.

Na posvetu smo tudi ugotovili, da lahko s primernim postopkom izvedbe ekološke obnove degradiranih območij dosežemo dobro stanje voda in ugodno stanje habitatov in vrst tudi v območjih, ki so v trenutnem stanju povsem degradirana. Izkušnje v Angliji kažejo, da je za uspešno izvedbo ekološke obnove treba imeti jasno določene in ne previsoke cilje. Posebno pozornost je treba posvetiti geološko-geomehanski in pedološki osnovi. Največji problem do sedaj izvedenih ekoloških obnov je bil večinoma še vedno prevelika vsebnost hranil, ki so se stekala v vodna in obvodna območja iz okoliškega terena. Izkušnje v Sloveniji tudi kažejo, da je za ekološke obnove namenjenih premalo denarnih sredstev (za odkup/odškodnino za zemljišče, izvedbo del, predvsem pa za spremljanje stanja in upravljanje z območjem) in da je osveščenost prebivalstva o problemih degradiranih območij in možnosti ekološke obnove, premajhna.

Varovanje vode je v družbi dojet kot pereč okoljski problem, vendar so razlogi za slabo prakso med javnostmi spregledani. Opraviti imamo torej z dokaj značilnim samoslepilnim obrazcem javno-mnenjskega dojetja neprijetnih dejstev, t.j. nagnjenje k premoščanju ali celo prikrivanju vzročno posledičnih razmerij in iskanje zunanjih od nas neodvisnih vzrokov konkretnih problemov (klimatske spremembe). Pozicija nemočne žrtve, v katero se javnosti postavljajo, se časovno ujema z erozijo zaupanja v strokovne institucije in sisteme, ki so še donedavnega zagotavljali ontološko varnost, t.j. občutek zanesljivosti delovanja sodobnih družb na ravni vsakdanjega življenja. Nizka kredibilnosti pa znižuje operativno sposobnost prav tistih institucij, ki naj bi ponudile konkretne, praktične ukrepe za blažitev in prilagajanje naraščajoči »krizi vode«.

Društvo vodarjev Slovenije zato izraža veliko zaskrbljenost in nezadovoljstvo pri oblikovanju politike upravljanja in gospodarjenja z vodami. Zaskrbljeni smo glede ustreznosti in načina organiziranosti države. Sprašujemo se ali so strokovnjaki različnih strok pripravljeni vstopiti v širok komunikacijski proces in skozi njega oblikovati skupno interdisciplinarno strokovno osnovo za oblikovanje politike do voda v Sloveniji, ki seveda zahteva tudi razmislek in potem spremembo obstoječega komunikacijskega in odločevalskega sistema. Potrebujemo interdisciplinarni strokovni pogled na porečja v Sloveniji in interdisciplinarno komunikacijo, ki presega parcialni pogled posamezne stroke in omogoča skupno strokovno osnovo za oblikovanje sektorskih politik (policy).

Zato pozivamo:

1. Da je ravnanje z vodo in upravljanje na nivoju porečij in podporečij sistematično in dolgoročno naravnano. Prizadevati si moramo, da porečja postanejo prostorska načrtovalska kategorija.
2. Da se izdela strategija upravljanja z vodami.
3. Da prilagodimo organiziranost vodarskega sektorja potrebam učinkovitega medsektorskega povezovanja. Upoštevati je treba izkušnje, tradicijo, obstoječe znanje in obstoječi socialni kapital, kar pomeni tudi zaupanje v lastno delo.
4. Da krepimo vodarsko stroko in usposobljenost vseh strok za komunikacijo z javnostjo. Vzpostavljati in vzpodbujati je treba komunikacijske procese.
5. Da se vzpodbuja soodgovornost javnosti pri ravnanju z vodo.

Predsednica DVS
Dr. Lidija Globevnik